
ЮРИДИЧЕСКИ ПРЕГЛЕДЪ

С. С. Бобчевъ.

ПОГЛЕДЪ ВЪРХУ НАШАТА ЗАКОНОДАТЕЛНА ПОЛИТИЧЕСКА И ДИПЛОМАТИЧЕСКА 1929 ГОДИНА.

Отъ гледише на строгото правно законодателство изтеклата 1929 г. ни даде единъ добъръ и полезенъ приносъ: Законътъ за гражданското сждопроизводство. Като законопроектъ Г. С. бѣ внесенъ въ Н. С. още презъ 1928 г. Натякна се, и основателно, на народното представителство за неговото май-нехайно отношение къмъ законопроекта. Не че то го игнорува; но, както при всѣко дѣло отъ по-голямъ важностъ и още предъ видъ на по-големия брой критически бележки и посочвания за подобрене на проекта, юриститѣ въ камарата не бързаха да се заловятъ съ енергия за проучването, разискването и прилагането му. Отъ тукъ и бавежътъ.

На първо четене Законопр. за Г. С. премина при известно участие и разискване отъ страна на представителството. Надлежниятъ министъръ обеща, че ще вземе въ внимание всички направени въ Събранието и въ специалния печатъ бележки и че въ Парламентарната комисия по правосъдието, той ще внесе още подобрения въ посока на правенитѣ бележки. Тѣй и стана.

Презъ изтеклата година съ голѣмъ бавежъ и при постоянни подбутвания комисията, най после, свърши своята трудна и важна работа. Законопроектътъ се докладва на второ четене. Наистина въ него се внесоха значителенъ брой поправки, допълнения и измѣнения. И, най-сетне въ края на годината, въ едно отъ предпоследнитѣ заседания на III р. сесия на XXII О. Народно събрание законопроектътъ се прие, стана законъ и сега се очаква неговото обнародване за да влезе въ сила.

Не единъ пжтъ се изказаха мнения и въ тѣзи страници по новия капиталенъ процесуаленъ кодексъ. Той съдържа маса нововведения и подобрения, безъ да е измѣнена основата му — Руското Гражданско Сждопроизводство, създадено преди 65 години по типа на

френския Code de Procedure civile съ много важни и съществени измѣнения, допълнения и подобрения.

Юридическиятъ свѣтъ у насъ справедливо придаде и придава едно голѣмо значение на процесуалната реформа. Така, въ страницитѣ на специалнитѣ издания се появиха отъ много мѣста обстойни бележки, упжтвания, насочвания. Най малкото нѣщо, което сега ще може да се достигне е бързото гледане и решаване на дѣлото. Рѣдко ще може сега да се отлага едно производство още въ първия денъ назначенъ за неговото гледане, защото писменнитѣ молби, отговори, заявления и документи трѣбва да бждатъ представени предварително. Нѣма вече първо заседание за представяне на доказателства по дѣлото! Това първо заседание, което не твърде добросъвестни страни и повереници отлагаха и повтаряха по нѣколко пжти! Не по малко ще принесе полза и увеличението на подсждността на мировото правосъдие (до 30,000) ще се премахне онази трагикомедия, която се допускаше: да се викатъ предъ сжда за клетва цѣли състави на управителни съвети при акционерни дружества: за напредъ писменни документи сж необходими като доказателство по всѣка сдѣлна за повече отъ 5000 лв. Никакви клетви. Пресича се пжтя на нескончаемитѣ отлагания при изпълнителното производство, стига само съдебно-изпълнителнитѣ органи да се проникнатъ отъ духа на Г. С. и да схванатъ и истинското му ratio.

И тъй, годината 1929 ни даде своя цененъ приносъ съ новата процесуална реформа.

По правосъдното ведомство се внесоха, гласуваха отъ Н. С. и обнародваха още нѣколко дребни, но все пакъ не маловажни новели къмъ закона за устройството на сждилищата, търг. законъ, закона за лицата. Издаде се и подробенъ Правилникъ за водене регистритѣ за гражданското състояние. Законътъ за амнистията отъ 6 юли 1929 г. сжщо така е единъ активъ въ законодателството на правосъдието.

По вътрешнитѣ работи сериозно и дълго време занима обществу, печатъ и народно представителство законопроектътъ за народното здраве. Това бѣше единъ пъленъ санитаренъ кодексъ, около който се е работило дълго време. Много възражения се направиха по него отъ страна на вещи и заинтересовани лица, особено по въпроса за нѣкои ограничения на свободата на личността и по отнемането на нѣкои права, до сега търпени отъ традицията при лѣкарска практика. Но що и да се говори, на 9 мартъ м. г. Държавенъ Вестникъ (бр. 277) обнародва „Законътъ за народното здраве“ — който встѣпи въ сила. Времето ще посочи неговитѣ грѣшки и ще наложи поправянето имъ.

Като преглежда нѣкой списъка на закони по вжтр. работи, па и по други ведомства, било за изтеклата, било за по-предишната години, не може да не забележи голѣмия брой на новели — нови измѣнения и допълнения — къмъ гласуванитѣ вече не много отдавна закони. Тѣзи новели, само следъ една сесия внасяни въ по-раншнитѣ закони, правятъ неприятно впечатление. Тѣ въ всѣки случай изтъкватъ скръбния фактъ, че не много грижливо се приготвятъ у насъ законопроектитѣ, че тѣ не се предлагатъ своевременно за проучаане на компетентни лица и най-после, че надлежнитѣ ведомства, дето постоянно заседаватъ комисии, не вършатъ съ присърдце и умение длъжността си въ отношение на законодателната работа. Не е излишно впрочемъ тука да припомнимъ за съществуването на Кодификационната комисия, която не е уредена само за луксъ, нито е синекурно учреждение за да не се обръща внимание къмъ нея и за да не се изисква нейното постоянно участие поне при окончателното редактиране на по-важнитѣ законопроекти.

Въ областта на народното просвещение има да се помене, че и тѣзи година не видѣ да се внесе въ Н. С. дълго време почвания и очаквания законопроектъ за измѣнения и допълнения въ Закона за народното просвещение. До дето чакаме желанитѣ, важни и посочени вече и разгледани не единъ пжтъ въ разни комисии наредби на законопроекта, нека посрещнемъ съ радостъ Закона за институтъ за научни изследвания „Царъ Борисъ III“. (Държавенъ Вестникъ отъ 22 юний бр. 66). Този институтъ, създаденъ по германски образецъ, ще се състои отъ специалисти по естественитѣ науки и въ него ще участвуватъ представители отъ Университети, Академията на наукитѣ и пр.

Въ областта на финансовото министерство ние срещаме много, твърде много дреболийни нагледъ закони и закончета за всевъзможни извънбюджетни кредити на милиарди, за народни пенсии, за освобождаване отъ мита, за сключване на миналогодишни бюджети (като се почне отъ 1921 година до 1927) Ще каже Н. С. се сезирва съ упражнения на миналогодишни бюджети подиръ 6 и 7 години.

И изтеклата година, както и по-миналата, не бѣ честита да види, че въ Н. С. се внася своевременно законопроектъ за държавния бюджетъ.

Голѣмъ е броятъ на закони, наредби и правилници по министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, както и по м-вото на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ. Извика доста разисквания въ

печата законътъ за уредба и управление на Б. Д. Ж. и пристанищата, както и за изисканитъ въ него измѣнения.

По общ. сгради и благоустройството сѣщо така се забелѣзва една усиленостъ за уреждане на нови и поправка на стари шосейни и други пѣтища, като се прибѣгва за тази целъ до многоценнитъ услуги на трудовацитъ.

Тронното слово ни обеща за почнатата вече III р. сесия на XXII О. Н. С. нѣколко важни законопроекта: 1. законопроектъ за общинитъ; 2. законопроектъ за закрива на спестявачията и за контролъ на акционернитъ дружества; 3. законопроектъ за несъстоятелността; 4. законопроектъ за почитѣ, телеграфитъ и телефонитъ; 5. законопроектъ за направа и поправка на пѣтища отъ средства извънъ редовния бюджетъ.

II.

Не твърде радостни моменти прекара България презъ миналата година въ своя вътрешенъ животъ. Не заздравяха съвсемъ ранитъ отъ землетръса на 1928 година; населението въ Южна България все бѣше обезпокоявано отъ време на време макаръ и отъ слаби трусове; все пакъ бѣше му помогнато достатъчно за да може да се свърже колко-годе отъ разрушенията и загубитъ. Сѣщо тъй, но все пакъ се помогна и на бѣжанцитъ отъ Тракия, Добруджа и Македония макаръ не много, защото липсваха достатъчно за това средства.

Единъ важенъ, много обезпокоителенъ, та и продължителенъ грозенъ моментъ преживѣха българскитъ селища при сръбската граница. Наедно съ тѣхнитъ страдания страдаше и българското общество и то нѣмаше мира, защото постоянно го тревожеха избиванията на българи отвѣдъ и отсамъ сръбско-българската граница, избивания вършени сѣкашъ по система надъ невинни жители, старци, жени, деца, защото като жители въ тѣзи мѣстности, тѣ мислели, че могатъ да се движатъ отъ едната граница къмъ другата по своя полска работа, бидейки двувластни имотници. Единственото оправдание отъ сръбска страна за тѣзи страшни избивания бѣше твърде оригинално: убиванитъ сѣ вимовни, че не сѣ се снабдили съ разрешение да минаватъ границата. Следъ като избиванията, наречени и циденти, обезпокоиха не само българскитъ среди, но извикаха на мѣстото и чужди дописници, дошли и ужасили се отъ видѣното, констатираното и доказаното, следъ нѣколко посетѣйки отъ българска страна и съвсемъ неумѣстни ноти отъ сръбска страна, най-сетне, звяи се отъ Бѣлградъ, че тѣ не ще изпълнятъ приетия въ Нишъ спогодителенъ протоколъ отъ 1928 година за уреждане пограничнитъ въпроси,

ако: 1. не се ревизира този протоколъ; 2. ако не се създаде една неутрална зона отъ 10 километра; 3. ако не се изкупятъ и премахнатъ двувластнитъ имоти.

Ожесточеността отъ къмъ Сърбия поутихна само откакъ българското правителство прие да се яви на нова конференция за обсъждане изново въпроситъ, макаръ веднъжъ и разрешени въ Мишъ. Югославско-българската комисия се събра въ София и, при усърдна деятелностъ — отъ дветъ страни, има се надежда, че ще изработи единъ сносенъ начинъ за отношения между пограничитъ жители и двувластни имотници.

Голѣмъ смутъ извика въ българското съзнание злодейския актъ на една разбойническа чета (на Дочо Узуновъ), която взе живота на цѣлъ съставъ отъ единъ съдъ — Севлиевския — не далечъ отъ Сухиндолъ, когато тоя съставъ пътуваше по служба. Злодеянието извика отаръщени: въ всички български страни безъ разлика на партии и убеждения. Печатъ и общество заклеймиха съ своята анагетна злодеитъ. Властта взе всички мѣрки за да заобиколи и хване разбойническата чета, която, види се, разчитаща на укриватели и пълкена организация, сполучи, следъ укриване въ непристъпни джбрави, гори и усои, да се промъкне презъ границата и да се затули, вероятно, въ Югослави.

Редимъ съ тѣзи обезпокоителни случки, у насъ се появи и стопанската криза, която докара до колосални затруднения въ търговския, индустриаленъ и занаятчийски свѣтъ. Тавазъ криза България не е заплашвала отъ когато тя съществува каго свободна държава.

Отъ друга страна въпросътъ за репарациитъ презъ цѣлата годна не слаязаше отъ сцената и измѣчваше обществената съвестъ, защото всички очакваха, че поне отъ тѣзи странаще може да се добие едно облекчение на българското дѣжавно сѣкровище и, следователно, ще се помогне колкотоде за облекчение на кризата, което облекчение бѣше рѣжа и на правителството.

Показателни сж въ това отношение и думитъ на държавния глава, съ които той се обърна къмъ народнитъ представители, поднесли въ двореца отговора на тронното слово (12 XII 1929 г.). Той каза буквално: „Стопанското повдигане и финансовото заздравяване на страната продължава да бжде и у насъ, както почти навсѣкжде другаде, една отъ най-сѣрознитъ проблеми, за благоприятното разрешение на които сж нуждни сплотенитъ усилия на всички ни. Нашъ повелителенъ дългъ е да сътрудничимъ всячески въ дѣлото на нация, който гради днешното си благополучие и утрешното добруване и да подкрепяме вѣрата му

въ собственитѣ му морални и творчески сили. И царьтъ продължава:

„Едно отъ условията за нашето преуспѣване лежи въ искрениото съзнание у всички, че общото благо трѣбва да бжде преди всичко, нашъ ръководителъ и вдъхновителъ при служенето ни на Роднната. Проникнати отъ тая идея, нека работимъ трезво и съ търпение, безъ страсти и увлечения, убедени, че тъй ще можемъ успешно да се справимъ съ редицата стопански и обществени въпроси, които животътъ създава навредъ, но които поради труднитѣ условия, при които ние живѣемъ, сж за насъ по мъчно разрешими“.

Краятъ на годината 1929 и началото на 1930 г. откриха перспективи доста успокоителни, поне относително, въ това отношение. Нашитѣ министри—делегати отидоха въ Хага на втората голѣма конференция, която имаше да разреши, между друго и главно, финансовата ликвидация на свѣтваната война и по-конкретно въпросътъ за източнитѣ репарации, както условно сж наречени репарациитѣ, дължими отъ Австрия, Унгария и България, въ тличие отъ германскитѣ репарации. Нашитѣ делегати заминаха за Хага, отбивайки се въ Римъ, Лондонъ и Парижъ за да сондиратъ разположенията на Римския, Парижкия и С.-Джемски кабинети. Както се знае по наложения намъ Ньойски договоръ ние трѣбваше да плащаме 2,250,000 зл. франка (30 мил. англ. лири). Въ 1923 г. едно съглашение преобърна тази сума на периодически 37 годишни и плащания почвайки отъ 5 мил. зл. фр. и вдигащи се до 3 мил. зл. фр. Това пръвеше 33 мил. зл. фр. годишно за 3 год. Тъзи година следъ I-та Хагска конференция (августъ) Парижкия комитетъ по репарациитѣ въ Парижъ предложи годишна вноска 15 мил. зл. фр. за 37 год. (т. е. по 60,000 л. ст.) Българскитѣ делегати напуснаха Парижъ бже да се съгласятъ. Продължиха се преговоритѣ и тѣ доидоха до едно намаление на 12 500,000 зл. фр. Сега въ Хагатази намаления ставатъ на 11 1/2, даже 11 мил. зл. фр. Характерно е, че докато великитѣ сили Англия, Франция Италия та и Белгия сж наклонни да приематъ намалението предъ видъ на доказанитѣ стопански затруднения и редъ видъ невъзможността на България да плаща; нѣкои отъ малкитѣ съседни държави се прогиватъ на намаленията въ наша полза и като че се подиграватъ съ нашия злочестини.

III.

Въ външната политика на Българя презъ миналата година нѣма нѣкои съществени промѣни. Българското правителство не издучи ни единъ случай за проявява своитѣ желаниа и усилия за мирно разреше на текуцитѣ го-

лѣми и малки въпроси, въ които го вплитатъ новитѣ международни условия следъ великата свѣтвна война и Ньойския договоръ, десетгодишнината на който се ознаменова лани. Изживяването на българския народъ по случай на тѣзи десетгодишнина се извърши по начинъ, отговарящъ на достойнството и мъченичеството на единъ смазанъ отъ тежести, но не изгубилъ надежди за правото си народъ. Не станаха никакви шумни демонстрации и манифестации, които да шокиратъ международнитѣ ни отношения.

„България е въ добри отношения съ всички държави — заяви царятъ на българитѣ въ своето тронно слово при откриване III ред. сес. на XXII О. Н. С. И той продължи: „Съкровенното желание на народитѣ за сигуренъ и траенъ миръ напоследъкъ доби изразъ въ похвални инициативи на бележити държавници съ свѣтвно значение. Правителството, ръководено отъ сжщия идеалъ, се надѣва да издействува справедливи облекчения, които да укрепятъ въ народа вѣрата въ правдата и миръ“.

България наистина съ готовность участвува въ всички миролюбиви конгреси, въ съветитѣ и събранията на О. Н. въ международния институтъ за интелектуална кооперация, и др. научни таквизъ, които доказватъ българската готовность за най-мирно международно общуване. България се присъедини и къмъ мирния пактъ Келлогъ-Брианъ, както за това ние писахме въ Юр. Пр.

Три главни и сжществени въпроси въ международния животъ бѣха предметъ на грижи, въ които влазя като сжществена часть единъ много интересенъ за насъ—четвърти. Тритѣ въпроси сж: 1. финансовата ликвидация на войнатъ, тукъ влизатъ репарациитѣ; 2. предварителното изпразване на рейлскиитѣ области и 3. ограничение на въоръженията. Приплетениятъ и не маловаженъ другъ четвърти въпросъ е този за малцинствата въ нѣкои държави.

Помена се за финансовата ликвидация (репарациитѣ), която бѣше синтетизирана въ плана Ижигъ, дошелъ да замѣсти плана Доусъ, много по тежкъ за Германия, собствено за репарациитѣ; що трѣбва да доплати на Англия и Франция? Този въпросъ вързи къмъ уреждане и се очаква завършването му въ втората и последня конференция въ Хага *) (засадаваща въ самото начало на 1930 год.) Новиятъ германски мръ на външи работи Курциусъ, който замѣсти крайно тактичния и незабравимъ дипломатъ Стреземанъ, има сжщитѣ мирни умонастроения и похвати на своя предшественикъ. И той ще преме най-после намаленитѣ по плана Ижигъ репарации. По този начинъ ще се завърши

*) Първата бѣше презъ августъ и рискуваше да се разтури поради упоритостта на англ. мръ Сноуденъ.

единъ въпросъ, който обуславя и изпразането на рейнски-тѣ области и мира въ Европа. Колкото за разоржението на европ. и др. държави; разоржжение по сухо и разоржжение по море — то е страшно мъчна задача. Тя се разглежда между С. А. Съед. Щати и Англия при неотдавнашното посещение на сегашния председател на англ. кабинетъ Рамзей Макдоналдъ; тя ще се разгледва сега и въ една Морска конференция въ Лондонъ. Нѣма по-трудна проблема отъ тази, която засяга и насъ. Днесъ европ. държави и народи пѣшката подъ тежеститѣ на военното въоржжение много повече отъ колкото преди свѣтовната война, а на България не се допуска никакво въоржжение, нито наборна армия.

Колкото за въпроса на малцинствата, който по-особно интересува нашето отечество, презъ изтеклата година се направиха доста стѣпки въ полза на неговитѣ проучвания. Никаква обаче конкретна добивка, особно за българскитѣ малцинства, дето ги има, не се получи. Ние и тука стоимъ предъ затрититѣ двери на бъдащото, не толкозъ ясно.

Въ това време, когато свѣтътъ е записанъ отъ тежкитѣ военни приготовления, които не предвещаватъ нищо добро, единъ гласъ се чу въ Женева (въ септ.) на X сесия на О. Н., гласътъ на Брияна, за европейска федерация за единъ голѣмъ сюзъ, финансовъ и стопански между всички държави на Европа. Дали тъй съчувствено посрещнатитѣ думи на Бриянъ ще иматъ практически резултатъ, като продължение на Локарно и пактътъ Келлогъ—Бриянъ, е много важенъ въпросъ и за нашето международно положение, който е живъ ще види.